

Karstøerne Nationalpark Thy

Lokalitetstype

Nationalpark Thy rummer 3 betydende karstøer Vandet Sø, Nors Sø og Blegsø, idet kalkoverfladen (skrivekridt) ligger højt i området. Så snart en sø har hel eller delvis vandudskiftning gennem opløsningsprækker i kalkundergrunden betegnes den som en Karstø. Det er karakteristisk for karstøer, at deres vandstand kan variere episodisk og uden direkte sammenhæng med nedbøren. Det skyldes, at de underjordiske tilløb/afløb kan blokeres eller frilægges meget hurtigt, samt at vandet kan vælge andre underjordiske eller eventuelt overjordiske veje.

Da stenalderhavet havde sin største udbredelse for ca. 4.000 år siden, var både Vandet Sø og Nors Sø en havbugt, men ved den senere landhævning blev søerne afskåret fra havet.

Geologi – Karstøerne

Nationalpark Thys karstøer ligger alle oven på den såkaldte Thisted saltstruktur. Her er undergrundens saltformationer fra Perm-tiden (300-250 mio. år før nu) trængt opad i en salthorst (søjle), hvor toppen findes i 3-4 km's dybde. Samtidig er de yngre dæklag af kridt og kalk presset op i en bule, som nogle steder når helt op i overfladen. Bl.a. i og omkring de såkaldte karstøer.

I Thistedstrukturen er det påvist, at saltopstigningen fortsatte efter istiden, idet også stenalderhavets aflejringer buler opad. Hævningstakten er anslået til ca. 2,5 mm pr. år – en betydelig højere værdi end beregnet for andre saltstrukturer. Nors Sø og Vandet Sø er i dag hævet op til 14 meter over havets overflade, medens Blegsø er nået helt op på 16 meter. På grund af brudzoner, som følge af presset nedfra, er Nordthy også det sted i Danmark, hvor der forekommer flest "jordskælv".

Som sagt er de tre søer karstøer, da de ligger i fordybninger i kalkgrunden. De dels ved sprækkedannelser og dels ved jordfaldshuller i de underliggende kalkformationer. Jordfaldshullerne er opstået ved, at kulsyreholdigt vand har opløst kalken.

Vandet Sø er på 480 hektar, og selvom den har en maksimumsdybde på 20,5 meter, er middeldybden kun på 9 meter. Vandet Sø har to overjordiske tilløb, Skadekær Bæk og Rind Bæk. Søens topografiske opland er på 27 km², og netop fordi den modtager næringsrigt vand fra tilløbene, er den ikke så udpræget en karstø som Nors Sø og Blegsø. Søen har naturligt udløb til Vesterhavet via Klitmøller Å, som ligger i søens vestlige del.

Nors Sø er en næringsfattig, alkalisk og meget ren karstø, som er sjælden her i landet. Den mangler overjordiske tilløb og vandudskiftningen sker delvis gennem underjordisk sprækker, der er fremkommet ved opløsning af kalkundergrunden.

Søens skarpkantede afgrænsning er betinget af brudzoner i undergrunden. Langs brudzonerne er der sket lodrette forskydninger af kalklagene, og de dannede sprækker er derefter stedvis udvidet ved opløsning af kalken. Den retlinjede dal, som løber fra Blegsø til Nors Sø, følger ligeledes en brudzone, som kan spores videre sydover mod Thisted.

Søens vandoverflade er på 347 hektar, og selvom søen midtpå har en dybde på ca. 20 meter, kan den ikke betegnes som en udpræget dyb sø. Middeldybden er kun på omkring 3,5 meter.

Grundvandsoplandet er kun på 250-400 hektar og ligger som en trekant på søens nordside.

Tidligere havde søen svingende vandstand på grund af de underjordiske til- og afløb, hvilket fik vandet til pludselig at synke, mens det til andre tider steg så voldsomt, at de omkringliggende arealer blev oversvømmet. Disse udsving blev reguleret ved manual gravning af Nors Å i 1835. Senere er der etableret en fast kote på afløbet i et forsøg på at stabilisere vandstanden.

Blegsø er som de andre søer dannet ved en forkastning i undergrunden, således at kalken i er opløst og der er dannet en lavning. Søen østside støder op til en meget stejl og høj stenalderkalkskrænt.

Alle søerne har en unikt og spændende flora og fauna.

F.eks. rummer Nors Sø sjældne planter som krybende ranunkel og liden najade, der er søens og nationalparkens mest prominente planteart. Liden najade, der findes på 2 meter vand, blev genfundet i Nors Sø i 1991. Sidst den blev fundet, var i Fiil Sø i 1947.

Den blev for øvrigt også fundet i Vandet Sø i 2002, men aldrig genfundet.

Nors Sø (INN)

Liden Najade (Biopix)

Nationalpark Thy

De spektakulære karstsøer er et besøg værd hele året rundt. Da Blegsø ligger inde i Hanstholm Vildtreservat, skal man være opmærksom på, at der er færdselsforbud hele året på og omkring søen. Stenalderkrænten ved søen kan besøges fra 16. juli til og med 31. marts.

Jan Feb Mar Apr Maj Jun Jul Aug Sep Okt Nov Dec

Nors Sø	P-plads For enden af Hindingvej	(GPS 57.040456, 8.615357)
Blegsø - Fugletårnet Tved	P-plads for enden af Sårupvej	(GPS 57.069021, 8.625425)
Vandet Sø	P-plads ved Årbjerg	(GPS 57.027377, 8.554213)